

ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม: เสรีภาพทางปัญญาและ
การสร้างความหมายในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

EXISTENTIALISM IN EDUCATION: INTELLECTUAL FREEDOM AND
CREATION OF THE MEANINGFUL LIFELONG LEARNING

สรายุธ รัชมี¹, ณัฐพล มีแก้ว²

Sarayoot Ratsamee¹, Nattapon Meekaew²

Corresponding Author E-mail: Sarayoot.r@kkumail.com

Received: Jan 31, 2025; Revised: Mar 31, 2025; Accepted: Apr 09, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางจัดการศึกษาตามปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เสริมสร้าง “เสรีภาพทางปัญญา” (หัวใจสำคัญของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของผู้เรียน) และ “การสร้างความหมาย” (การที่ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เข้ากับชีวิตของตนเอง) ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมเน้นว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงควรเกิดจากประสบการณ์เฉพาะบุคคล ไม่ใช่การถูกกำหนดโดยอำนาจภายนอกหรือแรงจูงใจอื่น ๆ และแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้สะท้อนหลักการดังกล่าวโดยเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการที่ต่อเนื่องไม่จำกัดเฉพาะในระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม แต่รวมถึงการศึกษาอิสระ การทำงาน และกิจกรรมทางสังคม แสดงให้เห็นว่าทั้งสองแนวคิดได้สนับสนุนการเรียนรู้ระยะยาวและเป็นอิสระในการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้เรียนสามารถเลือกและกำหนดวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้ ครูผู้สอนและสถานศึกษาเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนเท่านั้น การศึกษานี้ได้เสนอแนวทางจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเสรีภาพทางปัญญาและการสร้างความหมาย ผ่านการออกแบบหลักสูตรที่เปิดกว้าง การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ การส่งเสริมกระบวนการคิดขั้นสูง และการสนับสนุนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเนื้อหา วิธีการสอน และจังหวะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้ รวมถึงทักษะที่จำเป็นภายใต้ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม อันนำไปสู่การพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่สอดคล้องกับบริบทของตนเองและสังคม

คำสำคัญ : ปรัชญาการศึกษา, อัตถิภาวนิยม, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, ความเป็นอิสระ, ศาสตร์การสอน

¹ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Students in Social Studies Program, Faculty of Education, Khon Kaen University

² อาจารย์ที่ปรึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² Advisor, Faculty of Education, Khon Kaen University

Abstract

This academic article aims to analyze and propose an educational management approach based on the existentialist educational philosophy in conjunction with the concept of lifelong learning that promotes “intellectual freedom” (the essence of learning through learners’ direct experiences) and “meaning-making” (learners’ connection of knowledge and experiences to their own lives). The existentialist educational philosophy emphasizes that authentic learning should arise from individual experiences, not be determined by external forces or other motivations, and the concept of lifelong learning reflects this principle by emphasizing that individuals learn through a continuous process, not limited to traditional education systems but also including independent study, work, and social activities. It shows that both concepts support continuous and independent learning in learners’ learning. Learners can choose and determine the learning methods that are appropriate for them. Teachers and academy are only assistants and supporters. This study proposes an educational management approach that focuses on creating an environment conducive to intellectual freedom and meaning-making through open curriculum design, experiential learning, promotion of higher-order thinking processes, and support for flexible learning so that learners can choose the content, teaching methods, and learning pace that are appropriate for them, including the necessary skills under the existentialist educational philosophy. This leads to the development of knowledge, skills, and attitudes that are consistent with one's own and social contexts.

Keywords : Educational Philosophy, Existentialism, Lifelong Learning, Autonomy, Pedagogy

บทนำ

“Man is nothing else but what he makes of himself” มนุษย์ไม่มีสิ่งใดเลยนอกจากสิ่งที่เขาสร้างขึ้นมาเอง (ฌ็อง-ปอล ซาทร์ กล่าวในปี 1945 ในการบรรยาย Existentialism is a Humanism)

“The only person who is educated is the one who has learned how to learn and change.” บุคคลที่มีการศึกษาอย่างแท้จริง คือ ผู้ที่เรียนรู้วิธีการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเอง (คาร์ล โรเจอร์ส กล่าวในปี 1969 ปรากฏในหนังสือ Freedom to Learn)

จากข้อความข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาที่แท้จริงไม่ใช่แค่การถ่ายทอดความรู้ แต่คือกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลค้นพบตัวเอง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสามารถกำหนดความหมายให้กับชีวิตของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับการพลวัตของโลกในปัจจุบัน ซึ่งการศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ในช่วงวัยเด็กหรือวัยเรียนเท่านั้น แต่ต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องและเกิดขึ้นได้ตลอดช่วงชีวิต การศึกษาที่แท้จริงจึงกลายเป็นหัวใจสำคัญในยุคที่โลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการทำงาน และการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจที่นำมาสู่ความต้องการทักษะใหม่ ๆ และการเกิดขึ้นของวัฒนธรรมรวมถึงวิถีชีวิตที่หลากหลาย ทำทนายให้บุคคลต้องเรียนรู้และปรับตัวอย่างต่อเนื่อง (UNESCO. 2015: 14-18)

ในมิติทางปรัชญา แนวคิดอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ซึ่งเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 20 เป็นหนึ่งในกรอบแนวคิดสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ในฐานะการแสวงหาความหมายของชีวิต แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการเลือกและการตัดสินใจของแต่ละบุคคล โดยเชื่อว่ามนุษย์มีเสรีภาพในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง และการตัดสินใจนั้นควรมาจากความเข้าใจในตัวตนและคุณค่าในชีวิต เมื่อแนวคิดนี้ถูกนำมาประยุกต์ในบริบทการศึกษา (Koirala. 2011) เรียกสิ่งนี้ว่า ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม (Existentialism in Education) ซึ่งเน้นการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับคำสำคัญสองคำ คือ “เสรีภาพทางปัญญา” (Intellectual Freedom) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจด้วยตนเองอย่างอิสระ โดยปราศจากการบังคับหรือครอบงำจากอำนาจภายนอก ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ศาสนา วัฒนธรรม หรือระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม แนวคิดนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถตั้งคำถาม วิพากษ์วิจารณ์ และแสวงหาความรู้ได้อย่างเสรี โดยไม่ถูกจำกัดด้วยอคติหรือกรอบคิดที่ตายตัว ในบริบทของปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม คำว่าเสรีภาพทางปัญญาเปรียบเสมือน “หัวใจสำคัญของการเรียนรู้” เพราะการศึกษาที่แท้จริงต้องเปิดโอกาสให้บุคคล สร้างความเข้าใจต่อโลกผ่านประสบการณ์ตรง แทนที่จะรับรู้แบบถูกกำหนดมาล่วงหน้า ส่วนคำว่า “การสร้างความหมายในการเรียนรู้” (Meaning-making in Learning) หมายถึง กระบวนการที่ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์ และคุณค่าทางปัญญาเข้ากับชีวิตของตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและมีคุณค่า แทนที่จะเรียนรู้เพียงเพื่อสอบผ่านหรือทำตามหลักสูตรการสร้าง ความหมายช่วยให้ผู้เรียนสามารถ 1) ค้นหาความหมายของสิ่งที่เรียน ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ไม่ใช่แค่จดจำข้อเท็จจริง 2) เชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง โดยใช้ความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม และ 3) พัฒนาตัวตนและ อัตลักษณ์ทางปัญญา คือ การคิดวิเคราะห์ และตั้งคำถามต่อประเด็นสำคัญในชีวิต ในมุมมองอัตถิภาวนิยม การเรียนรู้ที่แท้จริงไม่ได้เกิดจากการรับข้อมูลอย่างเฉื่อยชา แต่เป็นกระบวนการที่บุคคล มีส่วนร่วมในการสร้างความหมายให้กับสิ่งที่เรียน โดยอาศัยเสรีภาพทางปัญญาเป็นพื้นฐาน กล่าวได้ว่า ทั้งคำว่า “เสรีภาพทางปัญญา” และ “การสร้างความหมายในการเรียนรู้” ล้วนมีความเชื่อมโยงกัน เนื่องจากเสรีภาพทางปัญญาทำให้บุคคลสามารถเลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ได้อย่างเป็นอิสระ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความหมายให้กับการศึกษา (More. 2016) เมื่อผู้เรียนสามารถกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของตนเอง พวกเขาจะค้นพบคุณค่าและความหมายของความรู้ที่ได้รับ นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีความลึกซึ้งและยั่งยืน

นอกจากนี้ “แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) ยังมีความเชื่อมโยงกับปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม เนื่องจากการส่งเสริมเสรีภาพทางปัญญาและการสร้างความหมายในการเรียนรู้ อยู่ในกรอบของปรัชญาอัตถิภาวนิยมและแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเน้นให้ปัจเจกบุคคลเป็น “ผู้กำหนดเส้นทางการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาตนเองอย่างอิสระ และ

มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง” ดังนั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน และไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการที่มุ่งเน้นการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการหรือการฝึกฝนทักษะเพื่อการประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการพัฒนาทักษะชีวิต การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการแก้ปัญหาและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่มีความหลากหลาย (จิราภรณ์ จันทรโณม, และสุวิน ทองปั้น. 2562: 187) เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต นอกจากนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในทุกช่วงวัย ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและการมีส่วนร่วมในสังคม ทำให้เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความพร้อมให้ทุกคนสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society) ซึ่งสมาชิกสามารถพัฒนาตนเองและมีส่วนร่วมในความก้าวหน้าของสังคมได้อย่างยั่งยืน (ลิขสิทธิ์ พุฒเขียว. 2564: 214-215) เช่น การที่ผู้เรียนสามารถเลือกเส้นทางการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อเป้าหมายของตนเอง หรือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และพัฒนาความเป็นอิสระ (autonomy) ผ่านการเรียนรู้ที่เหมาะสม (กัณทิมา เผือกใต้, และคนอื่น ๆ. 2567: 1-5)

สำหรับบริบทของการปรับใช้หลักการของปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน การพัฒนานักเรียนในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ จำเป็นต้องใช้แนวทางที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และการปรับตัวของนักเรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนยุคใหม่ควรเน้นการพัฒนาผู้เรียนหลากหลายด้าน เช่น 1) ส่งเสริมเสรีภาพในการเรียนรู้และทักษะที่จำเป็น ครูควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถ ตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็น โดยไม่ถูกจำกัดด้วยกรอบความคิดที่ตายตัว 2) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง อัตถิภาวนิยมเชื่อว่าการเรียนรู้มาจากการมีประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตของผู้เรียนเอง ดังนั้น ครูควรจัดการเรียนการสอนที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง 3) พัฒนาแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ไม่ได้จำกัดแค่การศึกษาภายในห้องเรียน แต่ต้องพัฒนาให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แม้หลังจากจบการศึกษา 4) สนับสนุนการเรียนรู้ที่เน้นความหมายและการพัฒนาตัวเอง ซึ่งเกิดจากความสนใจและความต้องการภายในตัวบุคคล ดังนั้น ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนค้นหาความหมายในการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะชีวิต 5) ส่งเสริมความหลากหลายในการเรียนรู้ การที่นักเรียนแต่ละคนมีลักษณะและความสนใจที่ต่างกัน ครูต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ให้โอกาสนักเรียนเลือกเส้นทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวเอง และ 6) สร้างแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลงตนเอง ไม่ใช่แค่การเพิ่มพูนความรู้เท่านั้น แต่ยังต้องกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการกระตุ้นให้คิดถึงเป้าหมายชีวิตและสนับสนุนการเรียนรู้จากความล้มเหลว เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการเรื่องนี้จะได้นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการของปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม โดยเน้นแนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพทางปัญญา ความรับผิดชอบส่วนบุคคล และการสร้างความหมายในการเรียนรู้ การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาอัตถิภาวนิยมกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อแสดงให้เห็นว่าทั้งสองแนวคิดสนับสนุนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเป็นอิสระ และนำเสนอแนวทางจัดการศึกษาและทักษะจำเป็นที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเปลี่ยนแปลงของแนวคิดการศึกษาในยุคปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงของการศึกษาในยุคปัจจุบันเป็นกระบวนการที่ได้รับผลกระทบจากหลากหลายปัจจัยทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม และการเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้ก้าวหน้าและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทุก ๆ ด้าน หนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาคือ เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้จากรูปแบบเดิมไปสู่รูปแบบที่ทันสมัยและเข้าถึงได้มากขึ้น การเรียนออนไลน์กลายเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในยุคปัจจุบันที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้จากทุกที่ทั่วโลก (Kapur. 2021) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษายังเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและวิธีการเรียนการสอน

จากการเรียนรู้แบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered Learning) ไปสู่การเรียนรู้แบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Learning) ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในโลกยุคใหม่

การศึกษาในยุคปัจจุบัน: จากห้องเรียนสู่การเรียนรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

ในอดีตการศึกษาแบบดั้งเดิมมุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้และทักษะในช่วงวัยเรียน โดยมีโครงสร้างที่แน่นอนและตายตัว ผู้เรียนถูกมองว่าเป็นเพียงผู้รับข้อมูลที่ครูจัดเตรียมไว้ อย่างไรก็ตาม โลกในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ เช่น การเข้ามาของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ระบบอัตโนมัติ (Automation) และการทำงานร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ผลักดันให้ระบบการศึกษาต้องขยายขอบเขตจากห้องเรียนสู่กระบวนการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลและสังคมได้ในทุกช่วงวัย (Office of the Education Council Secretariat, 2021: 10-11) ทำให้การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดเฉพาะการศึกษาต่อในระบบโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย แต่ครอบคลุมถึงการเรียนรู้ในที่ทำงาน การเรียนรู้นอกระบบ (Non-formal Learning) และการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตในทุกมิติ ตัวอย่างเช่น การเรียนออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิชาที่ตรงกับเป้าหมายหรือความสนใจเฉพาะของตน หรือการพัฒนาทักษะใหม่ผ่านโปรแกรมฝึกอบรมในสถานที่ทำงาน ตอบสนองต่อความท้าทายของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งความรู้และทักษะบางอย่างอาจล้าสมัยในเวลาอันสั้น การสร้างระบบการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและครอบคลุมจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัว เช่น เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น MOOCs (Massive Open Online Courses) และแหล่งข้อมูลเปิดอื่น ๆ ทำให้กระบวนการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและในทุกสถานที่การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงทฤษฎี แต่ได้รับการสนับสนุนในระดับนโยบายทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ เช่น องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้กำหนดกรอบแนวทางสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้สำหรับทุกคนในหลายประเทศ เช่น ฟินแลนด์และสิงคโปร์ การเรียนรู้ดังกล่าวถูกบูรณาการในแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับตลาดแรงงานในอนาคต

แนวคิดอัตถิภาวนิยมในบริบทของการศึกษา

อัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นปรัชญาที่เน้นการมองชีวิตในฐานะที่เป็นประสบการณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล โดยให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการเลือกและความหมายที่ผู้คนสร้างขึ้นในชีวิต การนำปรัชญานี้มาประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษาทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมายมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเส้นทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสนใจและเป้าหมายชีวิตของตนเอง การเรียนรู้เชิงอัตถิภาวนิยมช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบส่วนบุคคลในกระบวนการเรียนรู้ (อดิพร เกิดเรือง, 2565: 166-168) เช่น ผู้เรียนที่มีเป้าหมายในการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน อาจเลือกศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การศึกษาเรื่องสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งเชื่อมโยงกับความพยายามในการพัฒนาอย่างยั่งยืน กล่าวได้ว่า แนวคิดอัตถิภาวนิยมเน้นว่ามนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกและความรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง สิ่งนี้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการกำหนดเป้าหมายและเส้นทางการศึกษาของตนเอง เมื่อประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษา จึงกลายเป็น “ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม” (Existentialism in Education) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้ควรมีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตของผู้เรียน ประกอบด้วย 1) ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ โดยไม่ได้จำกัดให้ผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับความรู้ที่ครูกำหนด ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและเป้าหมายของชีวิตตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้ ตัวอย่างในทางปฏิบัติ เช่น การสร้างหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายของตนเอง หรือการออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง 2) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) และความรับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนรู้ (self-responsibility) ผู้เรียนจะสามารถค้นหาวិธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวเองและนำไปสู่การพัฒนาทักษะที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในชีวิต และ 3) การเรียนรู้ที่มีความหมาย การเรียนรู้

ตามแนวคิดอัตถิภาวนิยมมุ่งเน้นการสร้างการเชื่อมโยงระหว่างความรู้และคุณค่าของชีวิตผู้เรียน เช่น การเรียนรู้ที่เกิดจากการทำงานร่วมกับชุมชนในโครงการพัฒนาสังคม ซึ่งไม่เพียงช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ แต่ยังเสริมสร้างความตระหนักถึงบทบาทของตนเองในฐานะสมาชิกของสังคม

โดยสรุป การเปลี่ยนแปลงของการศึกษาในยุคปัจจุบันทำให้การศึกษามีความยืดหยุ่นและสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน แต่เป็นการเรียนรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกที่ทุกเวลา การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงความต้องการที่จะเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการเผชิญกับความท้าทายในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นการปรับตัวเพื่อให้การศึกษายังคงมีความสำคัญในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างยั่งยืน การบูรณาการปรัชญาอัตถิภาวนิยมในกระบวนการศึกษาไม่เพียงสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณค่า แต่ยังสร้างผู้เรียนที่สามารถมีส่วนร่วมในการสร้างอนาคตที่ดีขึ้นได้อย่างแท้จริง

การพัฒนาความเป็นอิสระของการเรียนรู้ในปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม

การเรียนรู้ที่ยึดติดกับระบบการศึกษาดั้งเดิมไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนได้อีกต่อไป การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แนวคิด อัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่สามารถประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาอิสระที่ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมายและกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ความเป็นอิสระในมุมมองของอัตถิภาวนิยมไม่ได้หมายถึงการแยกตัวออกจากผู้อื่นหรือการทำทุกอย่างโดยไม่มีข้อจำกัด แต่หมายถึงการมีเสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจบนพื้นฐานของการเข้าใจในตัวตนและคุณค่าของชีวิต ในบริบทการศึกษา ความเป็นอิสระนี้แสดงออกผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายและรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง (ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558: 143) โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้สอนหรือแหล่งข้อมูลภายนอกอย่างเต็มที่ กระบวนการนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อนตนเองในการค้นคว้าสังเคราะห์ข้อมูล และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในระยะยาว หลักการของการพัฒนาความเป็นอิสระในการเรียนรู้มีหลายประการที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน ผู้เรียนควรกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเป็นไปได้ เพื่อให้สามารถติดตามความก้าวหน้าของตนเองได้ การตั้งเป้าหมายจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการเรียนรู้ 2) การสะท้อนตัวเองและการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องสามารถสะท้อนตัวเองในกระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง และสามารถปรับปรุงการเรียนรู้ได้ตามต้องการ 3) การเรียนรู้จากประสบการณ์และการทดลอง การเรียนรู้ที่มีความเป็นอิสระจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การทดลองและการลองผิดลองถูกจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและจำเนื้อหาการเรียนรู้ได้ดีขึ้น 4) การใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนควรเรียนรู้วิธีใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือออนไลน์เพื่อค้นคว้าข้อมูลและเสริมสร้างความรู้ด้วยตนเอง เช่น การเรียนออนไลน์ การใช้แอปพลิเคชันต่างๆ หรือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลจากทั่วโลก และ 5) การรับผิดชอบต่อตนเอง การเรียนรู้ที่เป็นอิสระต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้เรียนต้องรู้จักจัดสรรเวลาและทรัพยากรในการเรียนรู้และสามารถจัดการกับอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นระหว่างทางได้

กล่าวได้ว่า การศึกษาอิสระที่ประยุกต์ใช้แนวคิดอัตถิภาวนิยมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยสร้างบุคคลที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ และมีผลต่อการสร้างสังคมที่ยั่งยืนโดยการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาความเป็นอิสระในการเรียนรู้จึงเป็นการเสริมสร้างทักษะสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองได้ในทุกช่วงชีวิต โดยไม่จำกัดเพียงแค่การเรียนในห้องเรียน แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ทั้งในด้านการงานและการพัฒนาความรู้ส่วนบุคคล

ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมในบริบทของการเรียนรู้ที่มีความหมาย

แนวคิดอัตถิภาวนิยมให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการเลือกและความรับผิดชอบของบุคคลในการกำหนดทิศทางชีวิตของตนเอง ในบริบทการศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายต้องเริ่มต้นจากการเข้าใจตัวตนของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนค้นพบเป้าหมายในชีวิตของตนเอง ตัวอย่างเช่น การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตของตนเอง หรือการเรียนรู้จากปัญหาในชีวิตจริง (problem-based learning) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และความหมายในชีวิต (ณพัฐธิดา ปิติเลิศศิริกุล, และจร ประสงค์สุข. 2566: 511) ปรัชญานี้เน้นว่ามนุษย์ไม่เพียงแค่ “อยู่” แต่ต้องเลือกและสร้างความหมายให้กับการดำรงอยู่ของตนเอง แนวคิดอัตถิภาวนิยมมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้จากการท่องจำและการถ่ายทอดความรู้แบบเชิงรับ สู่การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความรู้ และพัฒนาความเข้าใจในชีวิตของตนเอง

การเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) คือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเชื่อมโยงข้อมูลใหม่กับความรู้ที่มีอยู่แล้วในสมองอย่างลึกซึ้ง โดยไม่เพียงแต่การจดจำหรือทำตามคำสั่ง แต่เป็นการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงหรือในสถานการณ์ที่หลากหลาย (กริมา วินิชาสถิตย์กุล, และชนินันท์ แยมขวัญยืน. 2565: 11) การเรียนรู้ที่มีความหมายจึงไม่ใช่แค่การจำคำตอบหรือข้อมูลที่ไม่เคยได้พบมาก่อน แต่มันเป็นการทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจ วิเคราะห์ และใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในชีวิตประจำวัน แนวคิดนี้แตกต่างจากการเรียนรู้แบบท่องจำที่เน้นการจดจำข้อมูลเพียงผิวเผิน มีลักษณะสำคัญ ประกอบด้วย 1) การเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัว การเรียนรู้ที่มีความหมายเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรารู้กับประสบการณ์หรือสิ่งที่เคยรู้จักมาก่อน ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้ไม่เพียงแต่เป็นข้อมูลใหม่เท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียน 2) การกระตุ้นความสนใจ การเรียนรู้ที่มีความหมายมักจะเกิดขึ้นเมื่อเนื้อหาหรือกิจกรรมที่เรียนมีความเกี่ยวข้องกับความสนใจหรือความต้องการของผู้เรียน ซึ่งทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และสร้างความตั้งใจที่จะเข้าใจสิ่งใหม่ ๆ 3) การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) แทนที่จะเป็นการเรียนรู้แบบตื้น ๆ (Surface Learning) ที่เน้นแค่การจดจำข้อมูล การเรียนรู้ที่มีความหมายจะมีการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจในระดับลึก ผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) การสร้างความสัมพันธ์และการแสวงหาความหมาย ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการสร้างความหมายจากสิ่งที่เรียน โดยการตั้งคำถามและหาคำตอบที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและยั่งยืน และ 5) การเรียนรู้ในบริบทที่หลากหลาย การเรียนรู้ที่มีความหมายสามารถเกิดขึ้นได้ในหลากหลายรูปแบบ ไม่จำกัดแค่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน การทำงาน หรือกิจกรรมทางสังคม กล่าวได้ว่า การเรียนรู้ที่มีความหมายจึงเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่เข้าใจเนื้อหาในเชิงทฤษฎี แต่ยังสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ได้จริงในชีวิต และทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ในทุกด้านของชีวิต ตัวอย่างเช่น การเรียนในห้องเรียนที่เน้นการอภิปราย การใช้เทคโนโลยี การตั้งคำถามและหาคำตอบด้วยตนเอง เป็นต้น (Mystakidis. 2021: 988)

การสร้างสรรค์ความรู้ผ่านปรัชญาอัตถิภาวนิยม สามารถทำได้โดยการส่งเสริมให้บุคคลเข้าใจและสัมผัสกับความหมายของการมีชีวิตในแบบของตนเอง โดยไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ที่ภายนอกกำหนด การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จากมุมมองอัตถิภาวนิยมเกี่ยวข้องกับหลายแนวทาง ประกอบด้วย 1) เสรีภาพในการเลือก อัตถิภาวนิยมเน้นการที่มนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกและกำหนดทิศทางของชีวิตตนเอง การสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลสามารถเลือกที่จะทำสิ่งที่มีความหมายและเป็นตัวของตัวเองโดยไม่ถูกจำกัดจากสังคมหรือกรอบข้อกำหนดต่าง ๆ 2) การยอมรับความไม่แน่นอน อัตถิภาวนิยมมักพูดถึงการเผชิญหน้ากับความว่างเปล่าและความไม่แน่นอนของชีวิต ซึ่งสามารถกลายเป็นแรงกระตุ้นในการสร้างสรรค์งานศิลปะหรือการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เพราะการยอมรับในความไม่แน่นอนทำให้คนมีความกล้าในการทดลองและแสวงหาความหมายใหม่ ๆ 3) การแสวงหาความหมาย ตามหลักอัตถิภาวนิยม มนุษย์ต้องสร้างความหมายให้กับชีวิตของตนเอง ผ่านการทำสิ่งต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับคุณค่าภายในตนเอง นั่นคือการทำงานสร้างสรรค์ที่สะท้อนถึงบุคลิกและตัวตนภายในของแต่ละบุคคล และ

4) การตัดสินใจด้วยตนเอง การตัดสินใจและการกระทำของแต่ละคนสามารถกลายเป็นการแสดงออกถึงการเลือกสรรและการสร้างสรรค์ ที่ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ของสังคมหรืออำนาจภายนอก แต่ยึดถือความเป็นตัวของตัวเอง (Pathak, 2024: 132)

กล่าวได้ว่า การเรียนรู้ที่มีความหมายคือการที่ผู้เรียนไม่เพียงแต่รับรู้ข้อมูลใหม่ แต่ยังสามารถเชื่อมโยงและทำความเข้าใจข้อมูลเหล่านั้นในระดับที่ลึกซึ้ง นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และพัฒนาให้ตัวเองมีทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างสรรค์ความรู้ในบริบทของอัตถิภาวนิยมจึงเน้นไปที่การให้เสรีภาพและการสนับสนุนให้บุคคลได้แสดงออกในวิธีที่มีความหมายกับตัวเองและสะท้อนตัวตนที่แท้จริง

การปรับใช้แนวคิดอัตถิภาวนิยมในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับยุคแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ควรมุ่งเน้นไปที่การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ การปรับใช้แนวคิดอัตถิภาวนิยม ซึ่งเน้นเรื่องของเสรีภาพ ความรับผิดชอบ และการสร้างความหมายในชีวิตสามารถนำมาปรับใช้ได้ในกระบวนการออกแบบหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่ได้รับความรู้และทักษะใหม่ ๆ แต่ยังสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความหมายและมีอิสรภาพในการตัดสินใจในชีวิตของตนเอง แนวคิดนี้มีความสำคัญในบริบทของการศึกษาตลอดชีวิต เพราะการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่เพียงแต่เป็นการรับข้อมูลใหม่ ๆ แต่ยังเป็นกระบวนการที่บุคคลสามารถค้นพบความหมายของชีวิต และเติบโตทั้งในด้านจิตใจและอารมณ์ สามารถทำได้ดังนี้

1. การให้เสรีภาพในการเลือกและการตัดสินใจ โดย Garrison (2003: 18) กล่าวว่า การให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการเลือกเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้เป็นหลักการสำคัญ หลักสูตรที่ออกแบบในลักษณะนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถเลือกหัวข้อที่สนใจหรือเลือกแนวทางการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการและความสนใจส่วนบุคคล สามารถเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวเองและมีความหมายมากที่สุด การปรับใช้ในหลักสูตร เช่น การออกแบบหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น โดยการให้ผู้เรียนเลือกวิชาเลือกหรือการกำหนดแผนการเรียนรู้ส่วนตัวของผู้เรียน

2. การส่งเสริมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) ที่ให้ผู้เรียนเลือกปัญหาหรือหัวข้อที่จะศึกษา และวางแผนการทำงานด้วยตัวเอง และการใช้การเรียนรู้แบบออนไลน์หรือการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ให้ผู้เรียนสามารถเลือกเวลาหรือวิธีการเรียนตามความสะดวกของตน การให้เสรีภาพในการเลือกนี้จะช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบของผู้เรียนในการเลือกแนวทางของตนเอง และช่วยให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นการตัดสินใจที่มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน (Anderson, 2008: 123)

3. การสนับสนุนการสะท้อนตนเองและการสำรวจตัวตน การเรียนรู้ที่มีความหมายในมุมมองของอัตถิภาวนิยมเกี่ยวข้องกับการที่บุคคลสะท้อนตนเองและพิจารณาความหมายที่แท้จริงของชีวิต การออกแบบหลักสูตรการศึกษาควรให้โอกาสผู้เรียนในการคิดและสะท้อนความรู้สึก การตั้งคำถามและการสำรวจตัวตน การปรับใช้ในหลักสูตร เช่น 1) การรวมกิจกรรมการสะท้อนตัวตน เช่น การเขียนบันทึกประจำวันหรือการทำสมาธิเพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้และประสบการณ์ชีวิต 2) การตั้งคำถามเปิดในหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและสำรวจความเชื่อและความหมายที่ตนเองยึดถือ และ 3) การจัดกิจกรรมอภิปรายที่ส่งเสริมการเปิดใจและการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ การสะท้อนกลับจากเพื่อนและผู้สอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมของตัวเองและปรับปรุงการเรียนรู้ (Illeris, 2004: 75)

4. การเรียนรู้ที่เน้นการกระทำและการรับผิดชอบ อัตถิภาวนิยมเน้นที่การรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และการยอมรับผลที่เกิดจากการเลือกในชีวิต ดังนั้น การออกแบบหลักสูตรการศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความรับผิดชอบที่เกิดจากการตัดสินใจและการกระทำของตนเอง (กมล โปธิเย็น, 2564: 14) โดยเฉพาะในการเรียนรู้ที่เป็นการกระทำจริง การปรับใช้ในหลักสูตร เช่น 1) การใช้การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ (Experiential Learning) เช่น การเรียนรู้จากการทำงานจริง หรือการเข้าร่วมโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชน 2) การกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้และรับผิดชอบต่อ

ต่อผลลัพธ์ของการเรียนรู้ เช่น การตั้งโปรเจกต์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน หรือการช่วยเหลือผู้อื่น และ 3) การส่งเสริมการเรียนรู้แบบกลุ่ม (Collaborative Learning) ที่เน้นการทำงานร่วมกันและการรับผิดชอบต่อการทำงานเป็นทีม

5. การสร้างความหมายและการตั้งคำถาม หลักสูตรการศึกษาในแนวอัตถิภาวนิยมควรช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นหาความหมายในสิ่งที่เรียนรู้ การกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติที่มีและการตั้งคำถามเกี่ยวกับความหมายที่อยู่เบื้องหลังการเรียนรู้ (Salmon & Barrera, 2021) การปรับใช้ในหลักสูตร เช่น 1) การใช้คำถามสำคัญ (Essential Questions) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับโลกและชีวิต เช่น “ความหมายของชีวิตคืออะไร?” หรือ “อะไรคือความดีและความชั่วในสังคม?” และ 2) การสร้างบทเรียนที่ไม่เน้นแค่คำตอบที่ถูกต้อง แต่เน้นให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบที่เป็นส่วนตัวและมีความหมายกับชีวิต

โดยสรุป การปรับใช้แนวคิดอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียน มีหลักการสำคัญที่มุ่งเน้นการส่งเสริมเสรีภาพในการตัดสินใจ และการแสวงหาความหมายของชีวิตของผู้เรียน โดยการมองผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตัวเองอย่างเต็มที่ตามความสนใจและศักยภาพของตนเอง โดยมีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจอย่างมีสำนึก และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความหมายในชีวิตของตนเองได้อย่างแท้จริง ในขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์หลักของหลักสูตร การเลือกเนื้อหาที่เหมาะสม การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้วิธีการสอน การประเมินผลที่ยืดหยุ่น และการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการอัตถิภาวนิยมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การนำหลักอัตถิภาวนิยมมาใช้ในการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เป็นอิสระและการเรียนรู้ที่มีความหมายจะเน้นการพัฒนาตัวตนของผู้เรียนและเสรีภาพในการเลือกเรียนรู้ การสอนในรูปแบบนี้จะมุ่งเน้นที่การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของตนเอง มีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดและการตัดสินใจด้วยตนเอง ดังนี้

ตารางที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมหลักการอัตถิภาวนิยมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

รูปแบบการเรียนรู้	รายละเอียด	หลักการอัตถิภาวนิยมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
1. การเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Learning)	การเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะนำและผู้สนับสนุนการเรียนรู้ การเลือกเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอนจะขึ้นอยู่กับความสนใจและความต้องการของผู้เรียนมากกว่าการกำหนดโดยผู้สอน ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการตั้งคำถามกับโลกภายนอกและตนเอง	แนวทางนี้สนับสนุนการตัดสินใจของผู้เรียนในการเลือกสิ่งที่ตนสนใจ การเรียนรู้ในหัวข้อที่มีความหมายและเกี่ยวข้องกับตัวเอง เป็นการส่งเสริมเสรีภาพในการตัดสินใจ และการค้นหาความหมายในชีวิตผ่านประสบการณ์เรียนรู้ที่ไม่ถูกจำกัดโดยกรอบที่กำหนด
2. การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning)	- ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผ่านการทดลองและการสะท้อนความคิด สังเกตและสะท้อนสิ่งที่เรียนรู้จากการกระทำในชีวิตจริง - ผู้สอนจัดกิจกรรมที่สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ เช่น การทำงานภาคสนามให้คำแนะนำและสนับสนุนการสะท้อนความคิดและ	เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการลงมือทำในชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในแนวทางที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะและความสามารถผ่านการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ และการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

รูปแบบการเรียนรู้	รายละเอียด	หลักการอรรถิภาวนิยมและ การเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. การเรียนรู้แบบ โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning)	การเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในโลกที่ไม่หยุดนิ่ง (สุตารัตน์ ตันติวิวัฒน์, และกฤตติพัฒน์ ชื่นพิทยาวุฒิ. 2567: 109) - ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นในการสร้างโครงการตามหัวข้อที่เลือก ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาจากโครงการ - ผู้สอนออกแบบและกำหนดกิจกรรมโครงการที่ทำทนายและเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน และให้คำแนะนำและทบทวนความคืบหน้าของโครงการและกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ (วัชรภรณ์ ประภาสะโนบล, และมาเรียม นิลพันธ์. 2564: 8)	- เสรีภาพในการเลือกหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนและชีวิต - การสะท้อนตัวตนในกระบวนการเรียนรู้ - การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการรับผิดชอบต่อโครงการ
4. การเรียนรู้แบบ สืบค้น (Inquiry-Based Learning)	- ผู้เรียนตั้งคำถามและค้นหาคำตอบจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ สืบค้นข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อหาคำตอบที่มีความหมาย - ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการค้นหาข้อมูลและการคิดวิเคราะห์ (พัชรา พลเยี่ยม, และปาริชาติ ประเสริฐสังข์. 2567: 68)	- การกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับตัวตนและการกระทำของตน - การสำรวจและค้นหาความหมายในชีวิต - การเรียนรู้ตลอดชีวิตจากการตั้งคำถามและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
5. การเรียนรู้แบบ สะท้อนตนเอง (Self- Reflection)	- ผู้เรียนทบทวนและสะท้อนความคิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ ประเมินการพัฒนาตนเองและจุดที่ต้องการพัฒนาในอนาคต - ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้และประสบการณ์ส่วนตัว ช่วยกระตุ้นและตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนถึงการเรียนรู้และการเติบโต	- การสะท้อนตัวตนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตัวตนของตนเอง - การพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง - การกระตุ้นการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิต
6. การเรียนรู้แบบกลุ่ม (Collaborative Learning)	- ผู้เรียนทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่มและช่วยกันแก้ปัญหาหรือทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยพัฒนาผลงานร่วมกัน - ผู้สอนส่งเสริมการทำงานกลุ่ม และกระตุ้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม จัดการประชุมกลุ่มและให้คำแนะนำในการทำงานร่วมกัน (Brookfield. 1987: 2-3)	- การเรียนรู้จากการทำงานร่วมกันและการรับผิดชอบในงานกลุ่ม - การสะท้อนตัวตนในการทำงานร่วมกันผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น - การรับผิดชอบในการตัดสินใจและการกระทำในกลุ่ม

รูปแบบการเรียนรู้	รายละเอียด	หลักการอัตถิภาวนิยมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
7. การเรียนรู้แบบอิสระ (Independent Learning)	- ผู้เรียนตั้งเป้าหมายการเรียนรู้และดำเนินการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Knowles. 1975: 14) ใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อเรียนรู้ตามความสนใจของตนเอง - ผู้สอน ให้ความอิสระในการเรียนรู้และการตั้งเป้าหมายของผู้เรียน สนับสนุนการเรียนรู้ที่เป็นอิสระและการค้นพบด้วยตนเอง	- การให้เสรีภาพในการเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวตนของผู้เรียน - การรับผิดชอบในการตั้งเป้าหมายและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ตลอดชีวิต - การสะท้อนตนเองและการตัดสินใจที่มีความหมาย
8. การเรียนรู้แบบการจัดการอารมณ์และความรู้สึก (Emotional and Social Learning)	- ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์และสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม (สุภารัตน์ พัฒนแหว. 2564: 49-52) ฝึกฝนการฟังและการแสดงออกของตนเอง - ผู้สอนสอนวิธีการจัดการอารมณ์และสอนทักษะทางสังคม เช่น การแก้ปัญหาความขัดแย้ง รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างสำหรับการแสดงความคิดเห็นและการฟัง	- การสะท้อนตนเองในการรับมือกับอารมณ์และความรู้สึก - การพัฒนาทักษะในการตัดสินใจที่มีความหมายในชีวิต - การเรียนรู้ตลอดชีวิตในการพัฒนาความสามารถด้านอารมณ์และสังคม
9. การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ (Technology-Enhanced Learning)	- ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการค้นหาข้อมูลและเรียนรู้เนื้อหาผ่านแหล่งออนไลน์ พัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการเรียนรู้ - ผู้สอนใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ทางออนไลน์และเตรียมการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับเนื้อหาการเรียนและพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล	เทคโนโลยีช่วยให้การเรียนรู้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ การใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ สอดคล้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง

โดยสรุป การใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการอัตถิภาวนิยมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเอง สร้างความหมายจากการเรียนรู้ และพัฒนาเป็นบุคคลที่มีอิสระในการตัดสินใจและมีความรับผิดชอบในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน ครูจะเป็นผู้กระตุ้นและสนับสนุนการเรียนรู้ในลักษณะที่ยืดหยุ่นและเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการเผชิญกับความท้าทายของโลกในปัจจุบัน

ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนภายใต้แนวคิดปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม

แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการตัดสินใจและการพัฒนาตนเอง ดังนั้น ทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในแนวคิดนี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนในหลายมิติทั้งทางด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม โดยทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจตัวเองและสร้างความหมายในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ทักษะการคิดขั้นสูง (Higher-order thinking skills) เป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถประมวลผลข้อมูลและใช้ความรู้ในระดับที่ลึกซึ้งมากขึ้น โดยไม่เพียงแต่การจำหรือท่องจำข้อมูลที่ได้รับมา แต่รวมถึงการใช้ข้อมูลและความรู้ในการแก้ปัญหา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ จำเป็นต่อการเรียนรู้ที่มีความหมายและการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การพิจารณาข้อมูลหรือสถานการณ์ต่าง ๆ

2. ทักษะการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นกระบวนการที่สำคัญในชีวิตทุกด้านในแนวคิดอัตถิภาวนิยม เนื่องจากการเลือกทางชีวิตเป็นเรื่องของการรับผิดชอบและการตัดสินใจโดยเสรี ทักษะการตัดสินใจจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง แม้ว่าอาจจะไม่สามารถคาดเดาผลลัพธ์ทั้งหมดได้

3. ทักษะการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) การมีความสามารถในการค้นคว้าและพัฒนาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยไม่ต้องรอคำแนะนำจากผู้สอนหรือผู้ที่มีอำนาจสูงกว่า แนวคิดนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถควบคุมกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต

4. ทักษะการเข้าใจตนเอง (Self-awareness) การที่บุคคลสามารถรู้จักความคิด ความรู้สึก ความต้องการ และค่านิยมของตนเอง ทักษะนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตั้งคำถามและตรวจสอบความคิดและการกระทำของตนเองอย่างถี่ถ้วน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการค้นหาความหมายของชีวิต

5. ทักษะการมีจริยธรรม (Ethical Reasoning) การตัดสินใจหรือการกระทำตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม ทักษะนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความถูกต้องและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้อื่นและสังคม

6. ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication) การสื่อสารที่ดีช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกความคิดเห็นหรือความรู้สึกของตนได้อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมา ทักษะนี้มีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมและในที่ทำงาน

7. ทักษะการปรับตัวและการจัดการกับความเครียด (Adaptability and Stress Management) ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปรับตัวและการจัดการกับความเครียดเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขและประสบความสำเร็จ ช่วยให้ผู้เรียนรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดและความท้าทายที่อาจเกิดขึ้น

8. ทักษะการพัฒนาความสัมพันธ์ (Relationship Building) การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมเป็นทักษะสำคัญในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้เกี่ยวกับการเข้าใจผู้อื่นและการรักษาความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพจะช่วยสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเป็นมิตร

9. ทักษะการพัฒนานวัตกรรม (Innovation) การคิดสร้างสรรค์และการนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาและสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อสังคมและการศึกษา

10. ทักษะการรับมือกับความไม่แน่นอน (Dealing with Uncertainty) เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต การมีทักษะในการรับมือกับความไม่แน่นอนช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักการอัตถิภาวนิยม เพื่อส่งเสริมเสรีภาพทางปัญญาและการสร้างความหมายในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้วิธีการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและมุ่งเน้นประสบการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการตัดสินใจในชีวิต การพัฒนาอิสระทางปัญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีความหมายและมีความยั่งยืนในอนาคต

บทสรุป

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่กำหนดแนวทางในการพัฒนาชีวิตและสังคมของมนุษย์ แนวคิดอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นหนึ่งในกระแสปรัชญาที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อแนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพทางปัญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต อัตถิภาวนิยมเน้นให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลในการกำหนดตัวตนของตนเองผ่านการกระทำและการตัดสินใจ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อแนวทางการศึกษา ที่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความหมายให้กับการเรียนรู้ของตนเอง แทนที่จะรับเอาความรู้แบบสำเร็จรูปโดยปราศจากการตั้งคำถามหรือการตีความของตนเอง เมื่อพิจารณาแนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาอัตถิภาวนิยม จะเห็นได้ว่าการศึกษามุ่งเน้นไปที่การให้อิสระแก่ผู้เรียนในการเลือกเส้นทางการเรียนรู้ของตนเอง และสร้างความหมายให้กับองค์ความรู้ที่ได้รับ อาทิ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจด้วยตนเอง การเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่มี

ความหมาย และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นให้บุคคลพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยไม่ถูกจำกัดด้วยระบบการศึกษาทางการแบบเดิม การเรียนรู้จึงไม่ใช่เพียงกระบวนการสะสมความรู้ แต่เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องสร้างความหมายให้กับความรู้ และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ในด้านการปฏิบัติ ครูผู้สอนและสถานศึกษาสามารถนำแนวทางการศึกษาดังกล่าวไปใช้ได้โดยการออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรู้ในวิธีที่ตนเองสนใจและเหมาะสม การส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์และการวิจารณ์ที่มีคุณภาพ รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงผ่านรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมในโรงเรียน ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างทักษะด้านวิชาการ แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่มีความหลากหลายและความท้าทายใหม่ ๆ สำหรับผู้เรียนในอนาคต

องค์ความรู้ในบทความเรื่องนี้เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้ค้นหาความหมายในชีวิตและตัดสินใจด้วยตนเอง โดยมุ่งส่งเสริม 1) การสร้างความหมายในชีวิตผ่านการศึกษา การศึกษาไม่ควรจำกัดอยู่แค่การถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการเท่านั้น แต่ยังควรเน้นให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรารู้กับชีวิตจริงและการตัดสินใจในอนาคต การใช้แนวทางการศึกษาแบบอรรถิภาวนิยมจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและสร้างความหมายจากประสบการณ์ในชีวิตจริง 2) การพัฒนาเสรีภาพทางปัญญาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่มีทักษะทางวิชาการ แต่ยังสามารถตัดสินใจและดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจและรับผิดชอบ 3) การเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะช่วยให้เกิดการพัฒนาและเติบโตอย่างยั่งยืนทั้งในด้านจิตใจและสังคม 4) การเน้นการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ใช่แค่การถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ผู้เรียน แต่เป็นการช่วยให้ผู้เรียนค้นพบความสนใจและความสามารถของตนเอง การเรียนรู้จึงมีความหมายมากขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เลือกเส้นทางการเรียนรู้ที่ตรงกับตัวเอง 5) การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตจริง 6) การพัฒนาแนวคิดที่ส่งเสริมความรับผิดชอบและการตัดสินใจ ให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบของการตัดสินใจที่ทำในชีวิตจริง การพัฒนาแนวคิดนี้เป็นการสร้างการเติบโตทั้งในเชิงบุคคลและสังคม และ 7) การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในโลกปัจจุบัน เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการนี้ทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาเสรีภาพทางปัญญาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเติบโตทั้งในด้านจิตใจและสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิเย็น. (2564). Active Learning : การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(1), 11-28.
- กัณทิมา เผือกใต้, วิเชียร อ่างโรตติสกุล, มนสิข สิริสมบุญ. (2567). การเรียนรู้แบบอิสระในการพึ่งพาตนเองกับความเข้าใจที่แท้จริง. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(2), 1-10.
- จิราภรณ์ จันทรโณม, และสุวิน ทองปั้น. (2562). ปรัชญาการศึกษาอรรถิภาวนิยมกับแนวคิดการศึกษานอกระบบ และการศึกษตามอัธยาศัย. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 20(2), 185-196.
- ณพัฐธิกา ปิตเลิศศิริกุล, และจร ประสงค์สุข. (2566). ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา, วารสารรัชตภาคย์, 17(52), 511-523.
- ปิยะ ศักดิ์เจริญ. (2558). องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 43(2), 141-156.
- พัชรา พลเยี่ยม, และปาริชาติ ประเสริฐสังข์. (2567). แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามระดับสูง. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. 3(1), 68-85.

- ภริมา วิธาสถิตยกุล, และชนินันท์ แยมขวัญยืน. (2565). การเรียนรู้เชิงรุก: แนวทางการเรียนการสอนที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ 21. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 6(3), 921-933.
- ลิขสิทธิ์ พุฒเขียว. (2564). นวัตกรรมแนวคิดและแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย (ปริทัศน์หนังสือ). วารสารศึกษาศาสตร์ มธ., 14(2), 213-216.
- วัชรภรณ์ ประภาสโนบล, และมาเรียม นิลพันธ์. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 11(2), 8-23.
- สุภารัตน์ ต้นติวิวัฒน์, และกฤตติพัฒน์ ชื่นพิทยาภูมิ. (2566). แนวคิดและการประยุกต์การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 30(1), 109-126.
- สุภารัตน์ พัฒนแหวน. (2564). การเสริมสร้างการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการให้คำปรึกษากลุ่ม. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มมร.”, 9(2), 42-53.
- อติพร เกิดเรือง. (2565). การจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0. วารสารสังคมศาสตร์ และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(2), 164-185.
- Anderson, T. (2008). *The Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca, AB: Athabasca University Press.
- Brookfield, S. D. (1985). *Self-Directed Learning: From Theory to Practice*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Garrison, D. R. (2003). Self-directed learning: Toward a comprehensive model. *Adult Education Quarterly*, 48(1), 18-33.
- Illeris, K. (2004). *The Three Dimensions of Learning: Contemporary Learning Theory in the Tension Field Between the Cognitive, the Emotional and the Social*. Roskilde: Roskilde University Press.
- Kapur, R. (2021). *Developments in the System of Education in the Modern Period*. Retrieved 2025, 28 March. from https://www.researchgate.net/publication/349052651_Developments_in_the_System_of_Education_in_the_Modern_Period
- Knowles, M. S. (1975). *Self-Directed Learning: A Guide for Learners and Teachers*. New York: Association Press.
- Koirala, M. (2011). Existentialism in Education. *Academic Voices: A Multidisciplinary Journal*, 1(1), 39-44.
- More, V. (2016). Existentialism: A philosophic stand point to existence over essence. *The South Asian Academic Research Chronicle*, 3(1), 13-20.
- Mystakidis, S. (2021). Deep Meaningful Learning. *Encyclopedia*, 1(3), 988-997.
- Office of the Education Council Secretariat. (2021). *National Education Strategy for 20 Years*. Bangkok: Ministry of Education.
- Pathak, A. (2024). Freedom, Authenticity, and the Absurd: Exploring Existentialism in the Modern Era. *International Journal of Novel Research and Development*, 9(5), 131-137.
- Salmon, A. K. & Barrera, M. X. (2021). Intentional questioning to promote thinking and learning. *Thinking Skills and Creativity*, 40, 100822.
- UNESCO. (2015). *Rethinking Education: Towards a global common good?*. Paris: UNESCO.